

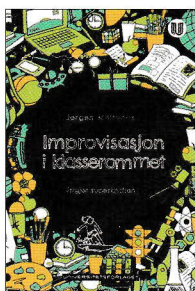
For klasseroms- arbeidere

»»» Jørgen Moltubak
Improvisasjon i klasserommet.
Frigjør superkraften

Universitetsforlaget
150 sider

AV HALLVARD HÅSTEIN
RÅDGIVER I PEDAGOGISKE FAG

Å være godt forberedt har sin verdi. Likevel er det sjelden at planen for timen lar seg følge fullt ut. Alle lærere har erfart det. Samtidig blir litteraturen om undervisningsplanlegging stadig mer omfattende. Men nå finnes det også en bok om hvordan en kan håndtere situasjonen når timen ikke går som planlagt: *Improvisasjon i klasserommet. Frigjør superkraften*, skrevet av den norske læreren Jørgen Moltubak.

Hva improvisasjon ikke er

Improvisasjon skal imidlertid ikke forstås som at alt som ikke er planlagt, er å betrakte som improvisasjon. Improvisasjon, slik det blir lagt frem her, har derfor lite til felles med en laissez faire-holdning.

Videre understrekes det at en med improvisering ikke mener noe i retning av et ideal om at læreren skal opptre som en fengende artist for elevene. Derfor er det heller ikke et poeng å forsøke å være morsom. Det kan gi hyggelige øyeblikk, men bidrar ikke til at læreren og elevene bygger noe sammen, ifølge Moltubak. Ellers bemerker forfatteren at improvisasjon heller ikke handler om det enkelte kanskje vil tenke på som «drama i skolen».

Hva improvisasjon handler om

Virkeligheten i et klasserom er både kompleks og uforutsigbar. Planlegging kan være til hjelp, men kan ikke oppheve det faktum at lærere stadig må takle også uforutsette situasjoner.

«Å improvisere handler om å reagere på det som møter oss, det vi ikke vet hva er, det som dukker opp, på forutsetninger som brått forandrer seg». Kompetanse i improvisasjon handler om å tilegne seg kunsten det er å kunne spille eller bygge videre på det en ikke har forutsatt kan inntreffe.

Mitt forsøk på å samle boka grunn-tanke i ett budskap må bli dette: Alt som skjer, kan brukes konstruktivt til å bygge videre på.

Store deler av boka gir et praktisk svar på hvordan dette kan gjøres, og om hvordan lærere kan gå sammen om å tilegne seg denne evnen. Praktisk situasjonstrening står sentralt.

Moltubak forteller hvordan han både idémessig og metodisk er inspirert av det som kalles improvisert teater.

Hans tilbud til lærere oppfatter jeg som krevende, men samtidig svært konkret formulert.

Informasjon om situasjonen i klasserommet

Moltubak påpeker at lærere som planlegger mye, står i fare for å miste informasjon om situasjonen i klasserommet. Man blir lett for opptatt av egne intensjoner og mister mulighetene og impulsene til tilpasninger. Elevenes reaksjoner og initiativ kan lett bli ignorert.

Lærere som lytter til og iakttar klassens ytringer, bevegelser og kroppstrykk, vil ha et rikt tilfang av informasjon for å vite hvordan en kan innrette og tilpasse undervisningen underveis.

Kompetanse i å improvisere handler derfor mye om løpende å holde seg orientert om hva som skjer hos elevene mens undervisningen pågår.

Lærerens autoritet

Interessant, originalt og trolig meget treffende knytter Moltubak utvikling av lærerautoritet til det å ta hensyn til og å utnytte muligheten som oppstår når noe uventet skjer. Slik kan læreren nemlig endre energien i klasserommet og elevenes oppmerksomhet får en annen retning. Ut fra dette synet blir autoritet og fleksibilitet ikke motsetninger, men deler av samme fenomen. Med henvisning til sin egen utvikling i forbindelse med improvisasjonstrening mener Moltubak at han selv er blitt en mindre kategorisk person.

Improvisasjonskompetanse

Improvisasjon og improvisasjonskompetanse finnes i skolen allerede, men tenkes sjelden på som dette. Improvisasjon manifesterer seg når lærere våger å gi fra seg noe av initiativet og mer handler ut fra elevens impulser og ideer.

Nedenfor lister jeg opp et utvalg av det jeg oppfatter som viktige elementer i den kompetansen som gjør det mulig å realisere slik improvisasjon:

Si ja takk til alle feil som skjer, for alt kan brukes. Improvisasjon handler om å kunne omfavne de feil og uhell som inntreffer, og å bruke det som utgangspunkt for konstruktive fortsettelser.

Improvisasjon beveger deg fra ditt ego og over til saken. På side 27 kan vi lese: «Når du lærer improvisasjon, lærer du å legge bort egoet ditt og bruke energien på medspillere og den historien dere skaper sammen». Dette er det motsatte av å anstrenge seg for å være flink, god, smart eller populær.

Fokuser på elevene. For å få til improvisasjon er det viktig å kunne observere klassen uten å dømme. En må kunne se på og akseptere det som skjer, som noe gitt. Det å møte en klasse på en ikke-bedømmende måte antar jeg at står i kontrast til mye i norsk lærertradisjon.

Alt som skjer, er en gave. Improvisasjon avhenger ikke bare av å kunne observere

vidt. En må også kunne få øye på det som ennå ikke er der, men som kan skapes. Moltubak bruker begrepet *imanasjon* om evne til å danne seg bilder av fremtids-situasjoner.

Læringsmål, planlegging og improvisasjon

Moltubak argumenterer ikke mot betydningen av planlegging og forberedelse. Han fremholder imidlertid at for den som utvikler evne til improvisasjon, blir planlegging mindre viktig.

Noe overdrevet kan en tolke boka som at det er viktigere med forpliktende og målrettede planer for læreres kompetanseutvikling, enn med detaljerte planer for elevene og undervisningen.

Realismen

Moltubak har skrevet en interessant, klar og nyttig bok for klasseromsarbeidere. Likevel har jeg en kritisk tanke. Jeg lurer på om han overvurderer i hvilken grad lærere er i stand til å utfordre seg selv og sin innøvde praksis ut fra et trykt materiale, selv om det i dette tilfellet gjelder en svært god bok.

Bøker som omhandler hvordan en skal manøvrere i et klasserom, når uforutsette situasjoner oppstår plutselig, er en sjeldenhet. Moltubak hevder ikke at dette er enkelt, men han viser en vei for å utvikle kompetanse på feltet.

Etter min vurdering kan boka tjene som en stimulerende kilde for: 1) Pedagogiske idealer med overdreven vekt på verdien av nøyaktig planlegging; 2) Utvidet selvinnsikt med hensyn til hvordan lærere opptrer når det ekstraordinære hendelser og 3) Praktiske tiltak for hvordan en kan drive kompetanseutvikling i improvisasjon for bedre å takle komplekse og uforutsette situasjoner. Et sjeldent verdifullt bidrag til alle lærere som tar klasseromsundervisning på alvor.